GROF TUINAFVAL EN GROFVUIL ZWOLLE

EVALUATIE BELEID 2017-2024

ROVA, AUGUSTUS 2025

INHOUD

1 Inleiding 2
2 Kwantiteit: de hoeveelheid ingezameld gta en gha 5
3 Recyclebaarheid: de verwerking van gha en gta 17
4 Service: Tevredenheid inwoners met gta en gha-beleid 21
5 Conclusies en aanbevelingen 23

6 Bijlage: Resultaten onderzoek The Bin 24

1. INLEIDING

Inwoners van de gemeente Zwolle kunnen hun grof tuinafval (gta)[1] en grof huishoudelijk afval (gha)[2] via verschillende voorzieningen aanbieden. Zo kunnen inwoners een tuinzak bestellen voor hun blad en snoeisel of hun afgedankte meubels aan huis laten ophalen. Ze kunnen dit afval ook zelf brengen naar het milieubrengstation (mbs). Dit document omvat een evaluatie van het gevoerde beleid op deze twee afvalstromen over de periode 2017-2024 en doet aanbevelingen voor het beleid voor de komende jaren.

1.1. DOEL EVALUATIE

Het doel van de evaluatie is tweeledig:

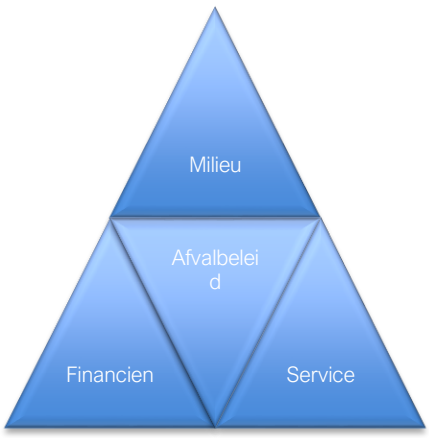
1. Inzicht krijgen in de resultaten van het gta- en gha-beleid van de gemeente Zwolle;
2. Inzicht krijgen in de mogelijkheden om dit beleid te optimaliseren.

De mogelijkheden om het beleid de komende jaren verder te optimaliseren worden geïnventariseerd en beoordeeld in het licht van de doelstellingen uit het huidige Gemeentelijk Grondstoffenbeleidsplan (GGP 2025-2030). De gemeenteraad heeft dit GGP in 2024 vastgesteld. Deze doelstellingen zijn:

1. Het verminderen van de hoeveelheid fijn huishoudelijk restafval;
2. Het vergroten van de zuiverheid van ingezamelde grondstoffen;
3. Het vergroten van de circulaire en duurzame verwerking van grof huishoudelijk restafval en andere prioritaire stromen.

Voor het beoordelen van de optimalisatiemogelijkheden wordt in deze rapportage gekeken naar de drie zijden van de zogeheten afvaldriehoek: milieudoelstellingen, financiën en service.

Figuur 1: Afvaldriehoek

[1] Grof tuinafval (gta) omvat al het plantaardige en organische materiaal uit de tuin dat niet in een gft-container past.
[2] Grof huishoudelijk afval (gha) omvat al het huishoudelijk afval dat niet in de restafvalcontainer past of hoort.

1.2. ONDERZOEKSVRAGEN

Deze evaluatie beantwoordt de volgende vragen:

1. Hoeveel gta en gha is tussen 2017 en 2024 per jaar ingezameld, en welke mogelijkheden zijn er om dit aanbod verder te vergroten (gta) cq. te verkleinen (gha)?
2. Hoe wordt het ingezamelde gta en gha verwerkt, en kan, en zo ja op welke manier, de mate van hergebruik/recycling worden vergroot?
3. Hoe tevreden zijn inwoners over de (haal- en breng-) voorzieningen voor gta en gha, en hoe kan deze tevredenheid verder worden vergroot?

1.3. PERIODE 2017-2024

Deze evaluatie richt zich op de periode 2017-2024, de looptijd van het vorige Gemeentelijk Grondstoffenbeleidsplan. In verband met enkele grote beleidswijzigingen in 2021 (invoering limitering gha en gta)[3] en 2023 (invoering het tarief op restafval)[4] valt deze periode op te knippen in drie delen:

1. **Periode 1: 2017-2021:** inwoners kunnen kosteloos 250 kilo gha per dag naar het mbs brengen en kunnen ongelimiteerd gha (1 kuub) of gta (tuinzak) kosteloos laten ophalen aan huis.
2. **Periode 2: 2021-2023:** inwoners kunnen maximaal 500 kilo gha en gta[5] per jaar naar het mbs brengen, maximaal één keer per jaar kosteloos gha laten ophalen en 2 x per jaar kosteloos gta (met een maximum van 1 kuub per keer).
3. **Periode 3: 2023-2024:** inwoners betalen per 1 januari 2023 per keer voor het aanbieden van hun fijn huishoudelijk restafval. De aanbiedvoorwaarden voor gta en gha blijven gelijk.

1.4. SCOPE

Wanneer in deze evaluatie gesproken wordt over gha dan wordt bedoeld grof huishoudelijk restafval (in spreektaal 'grofvuil'). De facto zijn namelijk alle afval- en grondstoffenstromen die inwoners naar het mbs kunnen brengen grof huishoudelijk afval, zoals bouw- en sloopafval, elektrische en elektronische apparaten, matrassen, maar ook grof tuinafval (zie kader). Deze evaluatie richt zich hoofdzakelijk op het grof tuinafval en het grof huishoudelijk restafval; het overig grof huishoudelijk afval wordt enkel besproken in het kader van het totaal naar het mbs gebracht afval en de hierboven genoemde "500-kilo-regeling".

[3] Het betreft het limiteren van de haalservice gta en gha (beperking aantal aanvragen) en limiteren van kosteloos te brengen gha naar het mbs (zie voor detail toelichting bij periode 2). De huidige evaluatie bouwt op deze evaluatie voort.

[4] Het betreft de invoering van een betaaltarief voor het aanbieden van restafval. In 2024 is deze beleidswijziging geëvalueerd. De huidige evaluatie bouwt op deze evaluatie voort.

[5] Per 1 januari 2025 is dit maximum verlaagd naar 350 kilo gha en gta.

Grof en fijn huishoudelijk afval (& grondstoffen)

In 2023 werd in Nederland gemiddeld 451 kilo huishoudelijk afval per inwoner ingezameld (CBS 2023). Hiervan was 27% grof huishoudelijk afval en dus 73% fijn huishoudelijk afval. Van al het fijn huishoudelijk afval werd gemiddeld 55% gescheiden aangeleverd; het grof huishoudelijk afval werd voor 75% gescheiden. Anders geformuleerd, van al het grof huishoudelijk afval wordt 75% aangeboden voor recycling (grondstoffen). De rest wordt verbrand. Dit laatste betreft dus het grof huishoudelijk restafval of – in spreektaal – het 'grofvuil'.

In Zwolle is in hetzelfde jaar veel minder afval per inwoner ingezameld. In 2023 werd 386 kilo afval per inwoner ingezameld. Maar liefst 77% hiervan was fijn huishoudelijk afval en 23% grof huishoudelijk afval. Hoewel de hoeveelheid ingezameld afval in Zwolle per inwoner de afgelopen jaren is gedaald (van 476 kilo in 2016) zijn deze verhoudingen tussen grof en fijn min of meer hetzelfde gebleven.

1.5. LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 brengt in kaart hoeveel gta en gha is ingezameld via de haal- en brengvoorzieningen in Zwolle. Hoofdstuk 3 gaat in op de recycling en vooral de potentie voor recycling van het ingezamelde afval. Hoofdstuk 4 bespreekt de opvattingen en tevredenheid van inwoners over het gta- en gha-beleid. Hoofdstuk 5 sluit af met conclusies en aanbevelingen.

2. KWANTITEIT: DE HOEVEELHEID INGEZAMELD GTA EN GHA

Dit hoofdstuk brengt in kaart hoeveel gta en gha is ingezameld over de periode 2017-2024. Specifiek wordt hierbij gekeken naar de invloed van de beleidswijzigingen uit 2021 (aanpassing beleid gta en gha) en 2023 (het tarief op restafvaltarief op restafval) op deze kwantitatieve resultaten.

2.1. ONTWIKKELING AANBOD AFVAL MILIEUBRENGSTATION (MBS)

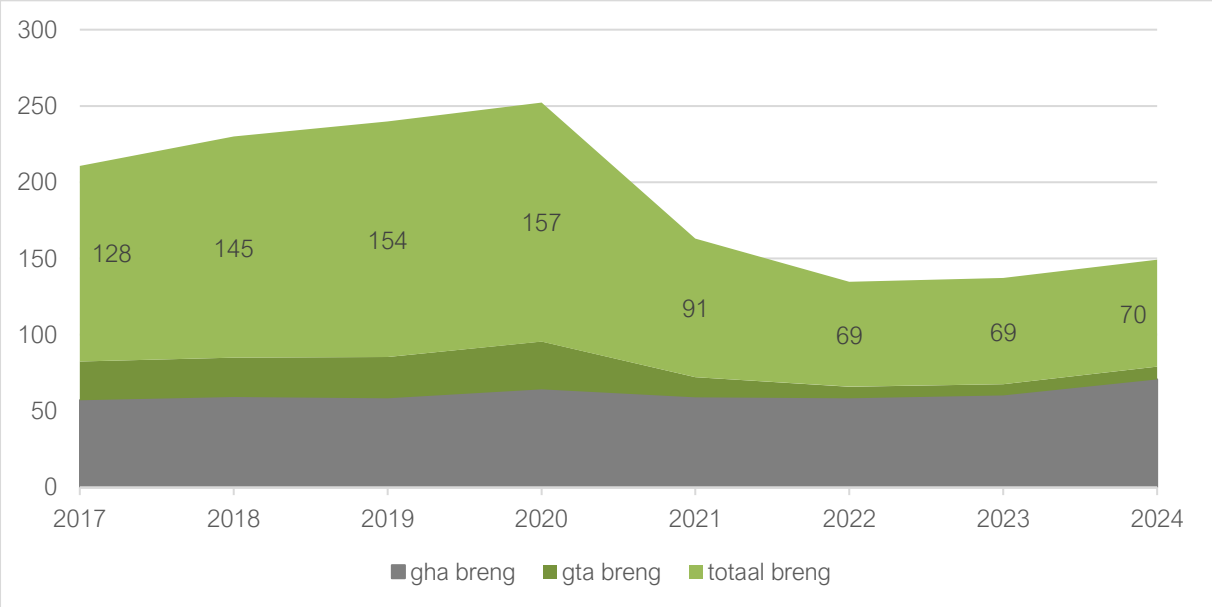
Deze paragraaf duikt in het totale hoeveelheid (grof huishoudelijk) afval dat inwoners brengen naar het mbs. Het hierbij gaat om meer dan alleen grof huishoudelijk restafval en grof tuinafval, waarvan een deel valt onder de zogeheten “500-kilo-regeling” (maximaal kosteloos te brengen hoeveelheid afval per huishouden per jaar).

2.1.1. Ontwikkeling gebracht afval per huishouden per jaar

Figuur 2 laat zien dat de totale hoeveelheid naar het mbs gebracht afval de afgelopen jaren is gedaald van gemiddeld 128 kilo per huishouden per jaar in 2017 naar 70 kilo per huishouden in 2024, met een piek van 157 kilo in 2020 (‘corona’). Deze dalende lijn is een duidelijk gevolg van het maximeren van het kosteloos te brengen grof afval in april 2021 tot 500 kilo per jaar[6]. Inwoners hebben zich enerzijds op een andere manier van hun afval ontdaan[7] en/of anderzijds is het oneigenlijk gebruik van het mbs door bedrijven door dit maximeren tegengegaan.

Binnen het totaalaanbod afval is de hoeveelheid gha stabiel gebleven (zie paragraaf 2.2.1.) en de hoeveelheid gta flink gedaald (zie paragraaf 2.3.1.). Bij alle afvalsoorten is een stijging te zien in 2020 als gevolg van de covid19-maatregelen waardoor in lockdown-zijnde inwoners aan de slag zijn gegaan met hun huizen en tuinen.

Figuur 2: Totaal aanbod afval mbs (kg per huishouden per jaar)

[6] Het jaarlijks gemiddelde per huishouden van 70 tot 157 kilo laat ook zien dat een maximum van 500 kilo grof huishoudelijk afval per jaar ruim voldoende is voor de meeste huishoudens.
[7] Bijvoorbeeld via commerciële kanalen of de kringloop.

2.1.2. Aantal huishoudens dat gebruik maakt van het mbs

Tabel 1 laat de ontwikkeling zien van het aantal huishoudens dat afval brengt naar het mbs. Gemiddeld brengt ongeveer de helft van alle huishoudens in Zwolle minimaal één keer per jaar afval naar het mbs. Gemiddeld bezoeken de huishoudens het mbs ongeveer drie keer per jaar.

De laatste twee kolommen laten zien dat een klein deel van de bezoekers meer dan 500 kilo brengt, terwijl deze groep wel verantwoordelijk is voor een groot deel van het gebrachte afval. Een duidelijk verschil is te zien voor de maximering tot 500 kilo in 2021 en na de maximering. Voor 2021 bracht ongeveer een kwart van de bezoekers meer dan 500 kilo op jaarbasis. Na 2021 is dit gemiddeld zo'n 13%. Voor 2021 waren de 'veelaanbieders' verantwoordelijk voor bijna de helft van het gebrachte afval. Na 2021 is dit voor ongeveer een kwart.

Tabel 1: Ontwikkeling aantal bezoekende huishoudens mbs

	% huishoudens in Zwolle dat gebruik maakt van het mbs	% huishoudens dat meer dan 500 kg per jaar[8] brengt	% kilo afval boven de 500 kilo t.o.v. het totaal gebrachte afval
2017	46,6%	22,6%	47,0%
2018	47,3%	24,3%	52,4%
2019	48,4%	24,3%	51,0%
2020	53,2%	25,0%	44,8%
2021	50,2%	11,2%	19,5%
2022	48,5%	13,7%	25,5%
2023	48,8%	13,5%	26,2%
2024	52,5%	14,4%	25,5%

2.2. ONTWIKKELING AANBOD GROF HUISHOUDELIJK AFVAL (RESTAFVAL)

Deze paragraaf richt zich specifiek op het grof huishoudelijk restafval dat naar het mbs is gebracht (brengservice) of is opgehaald aan huis door ROVA (haalservice).

2.2.1. Totaal aanbod GHA

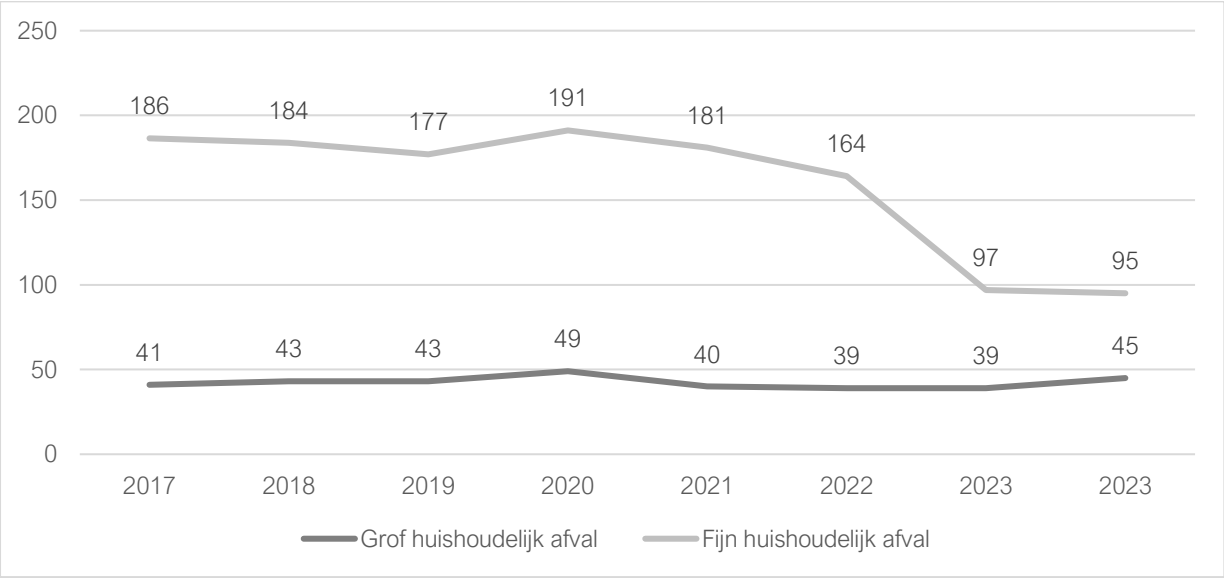
In Zwolle wordt de afgelopen jaren gemiddeld zo'n 42 kilo grof huishoudelijk afval (restafval) ingezameld per inwoner (zie figuur 3). Het betreft hier zowel het gha uit de breng- als haalvoorziening, als van de kringloop en illegale bijplaatsingen.

Sinds 2017 is de hoeveelheid ingezameld gha gestegen van 41 kilo per inwoner naar 44,8 kilo per inwoner in 2024. Deze stijging komt echter volledig voor rekening van de aanzienlijke toename van het ingezamelde gha in alleen 2024. Een duidelijke oorzaak hiervoor is niet aan te wijzen. De invoering van het tarief op restafval in 2023 zou een oorzaak kunnen zijn. Dit omdat inwoners meer gha naar het mbs brengen (in plaats van in de restafvalcontainer storten) of door een toename in bijgeplaatst afval. Echter, in het invoeringsjaar werd slechts 39 kilo gha ingezameld. De impact van het tarief op restafval is heel duidelijk te zien in de ontwikkeling van het fijn huishoudelijk restafval dat daalde van 164 kilo per inwoner in 2022 naar 95 kilo in 2024.

[8] Percentage huishoudens t.o.v. totaal huishoudens die gebruik maken van het mbs.

De beleidswijzigingen uit 2021 (maximeren van de haal- en brengvoorzieningen gha) lijken beperkt of geen invloed te hebben gehad op de totale hoeveelheid ingezameld gha.

Figuur 3: Hoeveelheid ingezameld gha 2017-2024 (kilo per inwoner per jaar)

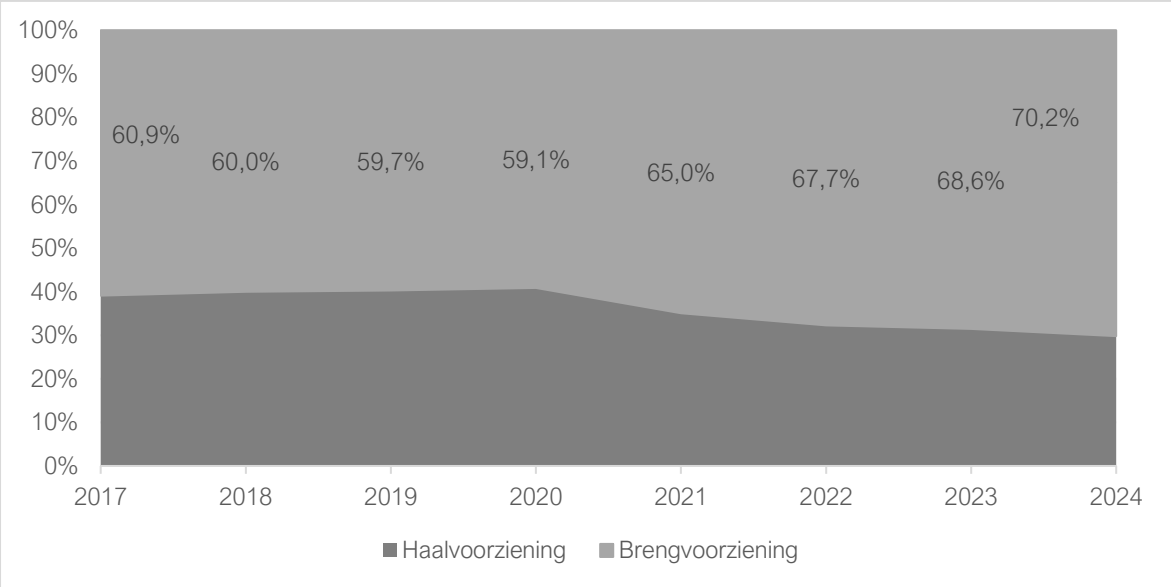
2.2.2. Aanbod haal- en brengvoorziening

Als we kijken naar het verschil in de hoeveelheid gebracht en gehaald gha dan zien we de impact van de beleidswijzigingen in 2021. Figuur 4 laat zien dat het aandeel gha dat is opgehaald bij huishoudens na 2021 is gedaald ten opzichte van het aandeel gebracht gha naar het mbs. Met andere woorden, het limiteren van de haalvoorziening naar één keer kosteloos per jaar in 2021 heeft er toe geleid dat huishoudens minder gha hebben laten ophalen en het vaker zelf naar het mbs hebben gebracht.

Dat blijkt ook uit het aantal aanvragen voor het ophalen van gha aan huis (zie Tabel 2). Waar tussen 2017 en 2021 gemiddeld bijna 15.000 keer gha is opgehaald per jaar, daalt dit met 45% na 2021 naar ruim 8.000 per jaar. Niet alleen maken minder Zwolse huishoudens gebruik van de haalservice (in 2024 13,5%), de huishoudens die gebruik maken van deze service doen dat nu vaak meestal één keer per jaar. In 2017 maakte nog 30,7% méér dan één keer per jaar gebruik van de service; in 2024 is dit nog maar 6,0%.

Hoewel Zwolse huishoudens minder aanvragen doen om hun gha op te laten halen (en de totale hoeveelheid opgehaald gha daalt), neemt het gemiddelde aantal kilo gha per aanbieding toe. Voor 2021 werd gemiddeld zo'n 120 kilo gha aangeboden per aanvraag (zie Tabel 2). Deze hoeveelheid neemt in 2021 toe naar 146 en zit in 2023 en 2024 op ruim 170 kilo per aanvraag.

Figuur 4: Ontwikkeling in de verhouding tussen gebracht en gehaald gha (% brengvoorziening)

Tabel 2: Ontwikkeling aanvragen ophalen gha

	Aantal aanvragen totaal	% huishoudens t.o.v. alle huishoudens Zwolle	Gemiddeld aantal aanvragen per huishouden	% huishoudens meer dan 1 aanvraag per jaar	Kg per aanvraag
2017	14.362	17,2%	1,52	30,7%	118
2018	15.177	17,7%	1,55	31,6%	124
2019	15.531	17,8%	1,54	31,5%	122
2020	18.207	19,6%	1,62	33,9%	119
2021	11.002	15,2%	1,23	17,0%	146
2022	8.385	13,5%	1,07	5,9%	157
2023	7.735	12,2%	1,07	6,0%	171
2024	8.553	13,5%	1,07	6,0%	172

2.2.3. Aanvragen haalvoorziening per wijk

Er bestaan grote verschillen tussen wijken in de mate waarin ze gebruik maken van de haalvoorziening voor het gha[9]. Tabel 3 laat zien de meeste aanvragen uit de wijken Ittersum (10%), Stadshagen (9,3%) en Aa-landen (9,0%) komen. Voor deze percentages is gecorrigeerd voor wijkgrootte (aantal huishoudens per wijk). In deze wijken maakt bijna 1 op 3 inwoners gebruik van de haalservice. Ittersum en Stadshagen zijn wijken die relatief ver weg liggen van het mbs, wat het gebruik van de haalservice gha verklaard. Aa-landen ligt dichter bij het mbs, maar daar wordt wel relatief veel gebruik gemaakt van de haalservice.

[9] Hierbij wordt de standaard CBS-indeling van wijken gehanteerd.

Tabel 3: Aanvragen per wijk gha (cijfers 2023-2024, gecorrigeerd voor wijkgrootte)

Wijk	% aanvragen per wijk	% aanvragen t.o.v. totaal huishoudens per wijk
Ittersum	10,0%	30,3%
Stadshagen	9,3%	28,1%
Aa-landen	9,0%	27,2%
Westenholte	8,6%	25,9%
Schelle	8,2%	24,9%
Holtenbroek	7,9%	24,1%
Wipstrik	7,4%	22,4%
Assendorp	6,9%	21,0%
Diezerpoort	6,8%	20,6%
Kamperpoort	6,7%	20,4%
Soestweteringlanden	6,1%	18,3%
Binnenstad	4,2%	12,7%
Berkum	3,3%	10,0%
Vechtlanden	3,1%	9,5%
Poort van Zwolle	1,9%	5,8%
Marsweteringlanden	0,6%	1,9%

2.3. ONTWIKKELING AANBOD GROF TUINAFVAL

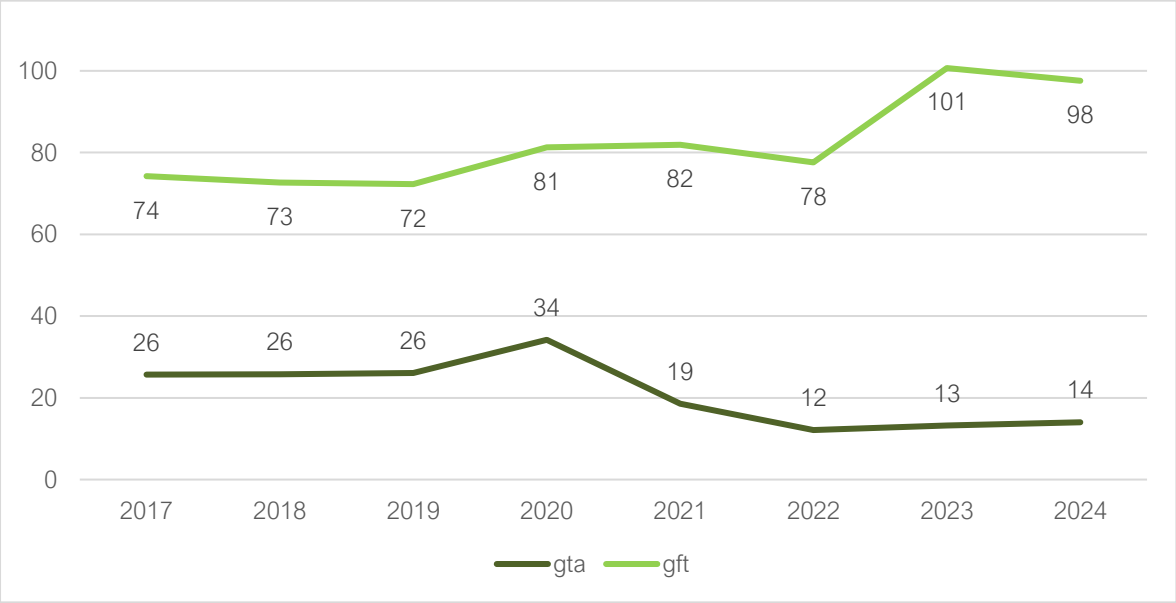
Deze paragraaf richt zich op de ontwikkeling in het aanbod van grof tuinafval, zowel van de brengvoorziening (mbs) als de haalvoorziening.

2.3.1. Totaal aanbod gta

Het totaal aanbod grof tuinafval (zowel breng- als haalvoorziening) is de afgelopen jaren gedaald van 24 kilo per inwoner in 2016 naar 14 kilo per inwoner in 2024 (zie **figuur 5**). Duidelijk zichtbaar is een daling na 2021 toen het aantal kosteloos aan te vragen tuinzakken werd gelimiteerd tot twee zakken per jaar per huishouden (daarvoor onbeperkt). Interessant is hierbij dat hoewel de hoeveelheid ingezameld gta is afgenomen, de hoeveelheid tuinafval in het restafval niet is toegenomen (het restafval bestaat al jaren uit 3 tot 5% uit tuinafval).

De invoering van het tarief op restafval in 2023 lijkt geen invloed te hebben op de hoeveelheid aangeboden gta. Dit terwijl het gft dat huis-aan-huis wordt opgehaald door de invoering van het tarief op restafval is gestegen van rond de 77 kilo per inwoner per jaar naar bijna 100 kilo.

Figuur 5: Hoeveelheid ingezameld gta 2027-2024 (kg per inwoner per jaar)

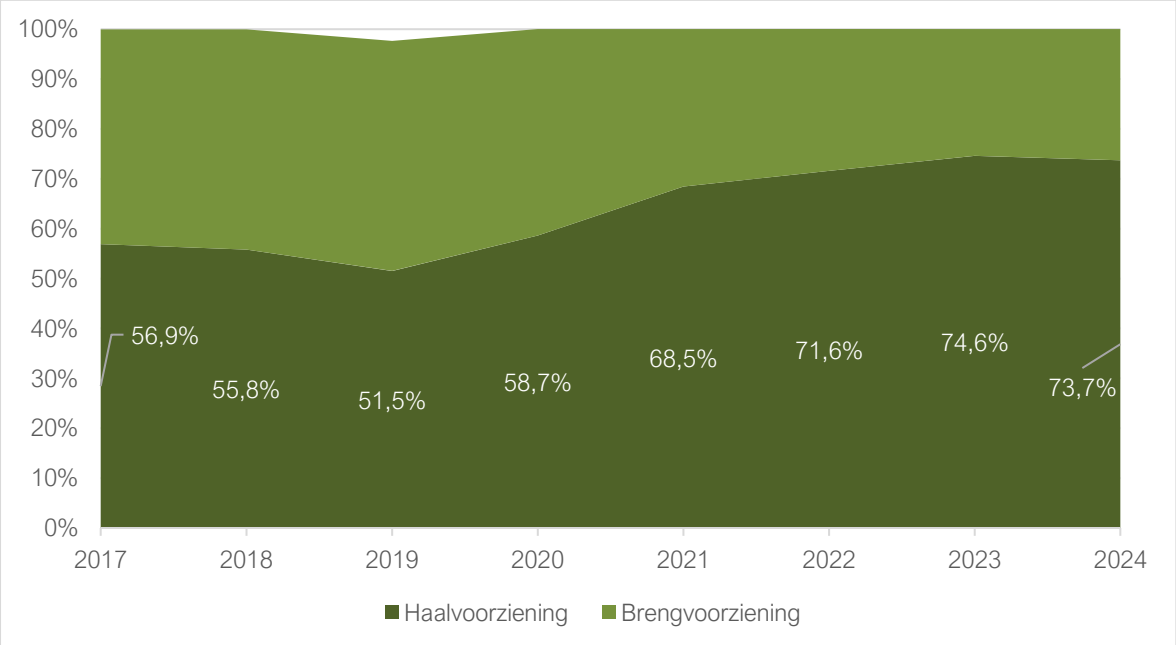

3.3.2. *Ontwikkeling haal- en brengvoorziening gta*

Als we kijken naar de verhouding in tonnages tussen de haal- en brengvoorziening gta zien we dat de laatste jaren verhoudingsgewijs meer gta via de haalvoorziening (tuinzak) wordt opgehaald dan dat inwoners hun gta naar het mbs brengen (**zie figuur 6).** In 2017 kwam 56,9% van het totale tonnage gta uit de haalvoorziening; in 2024 is dit 73,7%.

Bij het gta zien we daarmee een omgekeerde beweging in deze verhouding tussen haal en breng dan bij het gha. Waar bij het gta de haalvoorziening verhoudingsgewijs meer wordt gebruikt, wordt gha juist meer door inwoners naar het mbs gebracht.

Figuur 6: Ontwikkeling in de verhouding tussen gebracht en gehaald gta (% haalvoorziening)

Hoewel verhoudingsgewijs meer gta via de haalvoorziening wordt opgehaald, neemt het aantal aangevraagde tuinzakken wel af sinds het limiteren van de tuinzak naar twee keer kosteloos per huishouden per jaar in 2021 (zie tabel 4). Het aantal aanvragen daalt van gemiddeld zo'n 25.000 bestelde tuinzakken per jaar voor 2021 naar 9.450 in 2022 en stabiliseert rond de 11.000 in de jaren erna. Niet alleen het aantal bestelde tuinzakken neemt af, ook het percentage huishoudens dat meer tuinzakken bestelt, neemt af. In 2017 bestelde 35,8% van de huishoudens meer dan 2 tuinzakken per jaar. In 2024 is dit nog 3,1%. In 2017 bestelde 11,7% van de huishoudens meer dan vijf tuinzakken per jaar; in 2024 is dit nagenoeg nihil. Net als bij de haalservice van gha zien we dat de hoeveelheid die per tuinzak wordt aangeboden, wel flink toeneemt. Huishoudens vragen dus minder tuinzakken aan, maar de aangeboden tuinzakken zitten veel voller. In 2024 woog een tuinzak gemiddeld 120 kilo; in 2017 was dit nog rond de 100 kilo.

Tot slot valt op dat hoewel het aantal bestelde tuinzakken afnam, het percentage huishoudens in Zwolle dat gebruik maakt van de haalservice gta door de jaren gelijk is gebleven. In 2017 maakte zo'n 13,7% van de Zwolse huishoudens minimaal één keer per jaar gebruik van de haalservice. In 2024 is dit 13,0%.

Tabel 4: Ontwikkeling aanvragen ophalen gta

	Aantal tuinzakken totaal	% huishoudens t.o.v. totaal huishoudens Zwolle	Gemiddeld aantal tuinzakken per huishouden	% huishoudens > 2 tuinzakken	% huishoudens >5 tuinzakken	Kg per aanvraag
2017	22.342	13,7%	3,0	35,8%	11,7%	99,1
2018	23.771	14,4%	3,0	33,5%	11,8%	94,0
2019	25.138	14,9%	3,0	36,4%	12,2%	87,3
2020	27.494	16,5%	2,9	35,6%	11,2%	98,1
2021	14.262	13,8%	1,8	13,2%	1,6%	115,8
2022	9.450	10,8%	1,5	2,7%	0,3%	119,6
2023	10.118	11,5%	1,5	2,8%	0,1%	131,5
2024	11.383	13,0%	1,5	3,1%	0,1%	120,3

2.3.2. Aanvragen tuinzakken per wijk

Als we kijken naar welke huishoudens uit welke wijken het meest gebruik maken van de tuinzak, dan zien we dat Vechtlanden, Schelle en Soestweteringlanden duidelijk koploper zijn met respectievelijk 12,2%, 11,4% en 11,1% van het totaal aantal aanvragen (zie tabel 5). Bijna de helft van de huishoudens in deze wijken maakt minimaal één keer per jaar gebruik van deze haalservice. Huishoudens in wijken zoals Binnenstad, Holtenbroek en Diezerpoort gebruiken de tuinzak het minst. Nog geen 10% van de huishoudens in deze wijken maakt gebruik van de tuinzak. Ook deze percentages zijn gecorrigeerd voor wijkgrootte.

Tabel 5: Aanvragen per wijk gta (cijfers 2023 en 2024, gecorrigeerd voor wijkgrootte)

Wijk	% aanvragen per wijk	% aanvragen t.o.v. totaal huishoudens per wijk
Vechtlanden	12,2%	54,5%
Schelle	11,4%	51,1%
Soestweteringlanden	11,1%	49,7%
Poort van Zwolle	8,4%	37,7%
Berkum	7,8%	35,2%
Westenholte	7,7%	34,5%
Ittersum	7,0%	31,5%
Wipstrik	6,7%	30,0%
Aa-landen	5,4%	24,4%
Assendorp	5,1%	22,7%
Kamperpoort	3,2%	14,6%
Marsweteringlanden	2,7%	12,0%
Holtenbroek	1,7%	7,6%
Diezerpoort	1,7%	7,5%
Binnenstad	0,9%	3,8%

2.3.3. Aanvragen kleine tuinzak

Huishoudens in zogeheten compacte buurten[10] kunnen naast twee keer per jaar de 'gewone' tuinzak ook – zes keer per jaar - een kleinere tuinzak aanvragen van 240 liter. Dit omdat deze huishoudens geen tuinafval kunnen aanbieden via een gft-container aan huis, maar gebruik maken van een veel kleinere gft-emmer (20 liter). Deze voorziening is sinds 2022 beschikbaar voor ongeveer 7.500 huishoudens. **Tabel 6** laat zien dat slechts een klein deel van de huishoudens gebruik maakt van deze service, hoewel het percentage wel stijgende is naar 8,5% van de huishoudens. Gemiddeld worden bijna twee zakken per jaar aangevraagd.

Tabel 6: Aanvragen kleine tuinzakken

	% huishoudens dat gebruik maakt van de kleine tuinzak	Gemiddeld aantal kleine tuinzakken per huishouden
2022	2,1%	1,7
2023	5,9%	1,7
2024	8,5%	1,4

2.4. AANBOD GHA GRIP-WAGEN

Inwoners kunnen sinds 2019 in Zwolle kleine hoeveelheden grof huishoudelijk afval zoals hout, piepschuim, elektrische apparaten, vlakglas, brengen naar de zogeheten GRIP-wagen (Grondstoffen Inlever- en Informatiepunt). Deze GRIP-wagen is een mobiele brengvoorziening die meerdere malen per week op vaste locaties in Zwolle staat. Hoewel beperkt grof

[10] Buurten met weinig ruimte in de openbare omgeving voor het plaatsen van conventionele voorzieningen zoals verzamelvoorzieningen of huis-aan-huis-containers en met huizen met weinig binnen- en buitenruimte.

huishoudelijk restafval wordt aangeboden, is het toch interessant naar de ingezamelde hoeveelheden bij de GRIP-wagen te kijken.

Voor de volledigheid vat **tabel 7** de ingezamelde kilo's per huishouden en per inwoner samen. De tabel laat zien dat na het invoeringsjaar (2019) de hoeveelheid ingezamelde grondstoffen via de GRIP-wagen geleidelijk stijgt van 2,2 kilo per huishouden en 1 kilo per inwoner naar 4,6 kilo per huishouden en 2 kilo per inwoner. Er lijkt sprake van een duidelijk effect van de invoering van het tarief op restafval in 2023 en geen effect van de limiteringsmaatregelen in 2021.

Tabel 7: Ingezamelde hoeveelheid gha bij de GRIP-wagen

	Kg totaal	Kg per huishouden	Kg per inwoner
2019	123.720	2,2	1,0
2020	159.932	2,8	1,2
2021	171.226	3,0	1,3
2022	179.137	3,0	1,4
2023	221.480	3,7	1,7
2024	269.937	4,6	2,0

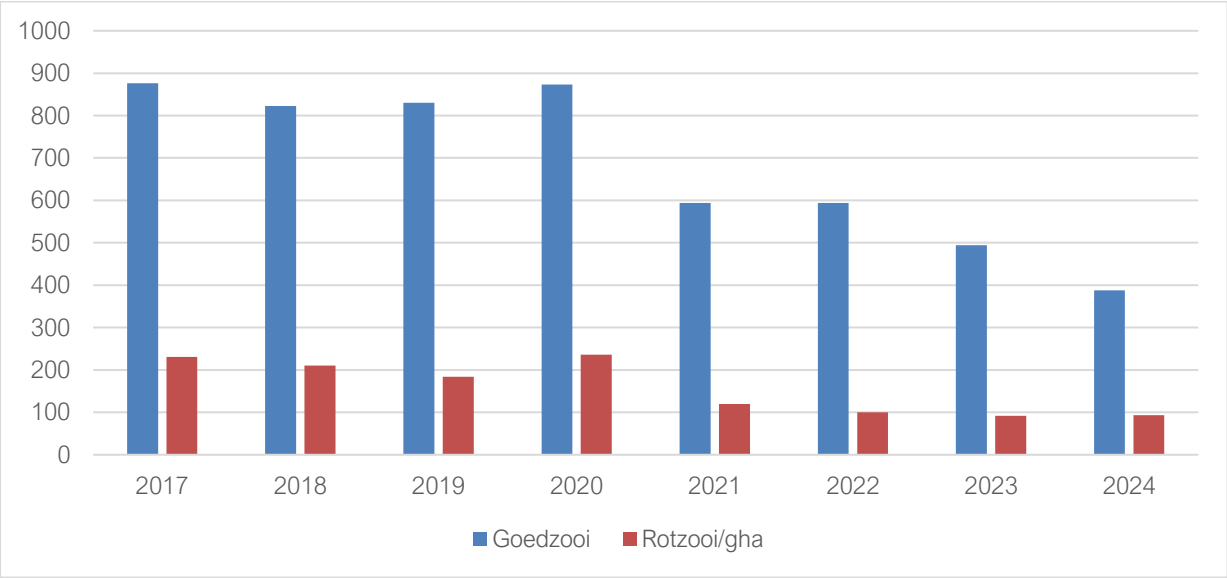
2.5. AANBOD GHA KRINGLOOP

Inwoners van Zwolle kunnen hun grof huishoudelijk afval ook brengen naar de kringloop. **Figuur 7** laat het de gebrachte hoeveelheden zien (die bij ROVA worden geregistreerd[11]) van zowel het 'Goedzooi' (het materiaal dat de kringloop aanneemt voor verkoop) en 'Rotzooi' (het materiaal dat de kringloop uiteindelijk als restafval via ROVA laat verbranden)[12]. Duidelijk is dat het totale hoeveelheid ingezameld afval via de kringloop afneemt, vooral na 2020. Met de limiteringsmaatregelen van 2021 zijn inwoners dus niet meer (maar dus zelfs minder) gha naar de kringloop gaan brengen.

De verhouding goedzooi versus rotzooi blijft ongeveer gelijk. Tussen de 15% en 20% van het ingezamelde afval wordt per jaar als restafval verbrand.

[11] Het betreft alleen de ingezamelde hoeveelheden bij Stichting Kringloop Zwolle.
[12] De ingezamelde hoeveelheden zijn exclusief textiel en elektrische en elektronische apparaten.

Figuur 7: Aanbod afval via de kringloop (tonnage)

2.6. BIJPLAATSINGEN GHA

Tot slot is het interessant in het kader van gha te kijken naar de ontwikkeling in de hoeveelheid bijgeplaatst afval. Dat is afval dat inwoners niet in de afvalcontainers storten, maar er naast zetten. Een deel van dit afval betreft grof huishoudelijk afval. Tabel 8 laat zien dat het aandeel gha in de totale hoeveelheid meldingen bijplaatsingen daalt van 78,1% in 2022 (start metingen) naar 58,3% in 2024. De invoering van het tarief op restafval in 2023 lijkt een oorzaak te zijn van deze daling waarbij inwoners vaker fijn huishoudelijk restafval naast de afvalcontainers hebben geplaatst.

Tabel 8: Ontwikkeling aandeel gha in bijplaatsingen

	Totaal aantal bijplaatsingen	Aandeel gha in bijplaatsingen
2022	10.700	78,1%
2023	13.856	65,5%
2024	17.090	58,3%

2.7. OPTIMALISATIE VAN BELEID

Hoe kan het gta en gha-beleid verder worden geoptimaliseerd in het licht van de nieuwe doelstellingen uit het GGP? (2025-2030). Als het gaat om hoeveelheden (kwantiteit) is de eerste doelstelling het meest relevant: het (verder) verminderen van de hoeveelheid restafval. Om bij te dragen aan dit doel is het nodig om meer gescheiden gta in te zamelen (en dus minder gta in het restafval) en minder ongescheiden gha in te zamelen (dat als restafval wordt verbrand, zie hoofdstuk 3).

- **Gratis brengdagen gta.** Een mogelijkheid om meer gta in te zamelen is door huishouden kosteloos gta te laten brengen naar het mbs. Kosteloos brengen zou gedurende het gehele jaar kunnen of door bijvoorbeeld specifieke dagen aan te wijzen waarop

inwoners hun gta kosteloos kunnen aanbieden (bijvoorbeeld drie dagen in het voorjaar en drie dagen in het najaar). De verwachting is echter dat dit kosteloos brengen van gta niet tot substantieel meer ingezameld gta leidt. Dit enerzijds omdat uit samenstellingsanalyses blijkt dat er nog relatief weinig gta in het restafval zit (gemiddeld 3% tot 5%). De potentie om meer gta uit het restafval te halen is dus beperkt. Anderzijds kunnen huishoudens ook nu al gta kosteloos brengen maar wel met een bepaald maximum (500 kilo tot 1 januari 2025). Dit maximum is voor de meeste huishoudens ruimschoots voldoende, dus kosteloos brengen dient vooral een kleine groep huishoudens (met auto). Kosteloos brengen van gta moet dan ook met name worden gezien in het licht van het vergroten van de service en tevredenheid (zie hoofdstuk 4). Ook zou kosteloos brengen van gta kunnen leiden tot een afname in het gebruik van de haalservice gta (tuinzak), een relatief dure voorziening voor de gemeente. Met het onbeperkt kosteloos brengen van gta zou eventueel de haalservice in de toekomst verder kunnen worden afgeschaald.

- (verder) Maximeren kosteloos brengen gha. Een mogelijkheid om minder gha in te zamelen is het maximum kosteloos te brengen gha op het mbs verder te verlagen. Het idee hierachter is dat als inwoners moeten betalen voor hun gha ze beter kijken of ze zich op een andere, meer circulaire manier kunnen ontdoen van hun gha, door bijvoorbeeld gha een tweede leven te geven via verkoopsites of via de kringloop. De limiteringsmaatregelen van 2021 laten echter zien dat de hoeveelheid ingezameld gha (grof huishoudelijk restafval) niet is veranderd door de maatregelen. Gegeven dat de meeste huishoudens ruim uit kunnen met de 500 kilo-regeling zou een aanzienlijke limitering nodig zijn - naar onder de 100 kilo per jaar - om enig effect te sorteren.

- Reduceren haalservice gha. Een andere optie is ook om de haalservice gha verder af te schalen door inwoners altijd voor deze service te laten betalen en/of deze service helemaal af te schaffen. Dit is een aanzienlijke serviceverlaging voor met name die huishoudens die geen auto tot hun beschikking hebben maar kan wel een positief effect hebben op de hoeveelheid gehaald gha en uiteraard op de kosten.

3. RECYCLEBAARHEID: DE VERWERKING VAN GHA EN GTA

Dit hoofdstuk kijkt naar hoe het gta en gha worden verwerkt. Wordt het afval hergebruikt, gerecycled of verbrand? En waar liggen de mogelijkheden om de circulariteit van verwerking te vergroten?

3.1. HERGEBRUIK EN RECYCLING GHA

Het grof huishoudelijk afval betreft, zoals in deze evaluatie gedefinieerd, eigenlijk alleen grof huishoudelijk restafval. Dit gha-rest wordt aangeboden aan Twence die het afval verder sorteert voor eventuele recycling. Deze verwerker kan helaas geen specifieke percentages noemen van het gha dat wordt aangeboden voor recycling. Dit komt omdat het gha (rest) tegelijk met andere gha-stromen zoals bouw- en sloopafval wordt uitgesorteerd, waardoor een toewijzing van een verbrandings- of recyclepercentage aan specifiek grof huishoudelijk restafval niet kan worden gemaakt. Dit beperkte zicht op de mate van recycling in overigens geen specifieke uitdaging van Twence of gha, maar speelt in brede zin (zie kader 'zicht op recyclepercentages en milieu-impact'). Uit steekproeven van het gha bij andere verwerkers blijkt echter dat gemiddeld zo'n 40% van het uitgesorteerde gha-rest wordt aangeboden voor recycling en dat zo'n 60% wordt verbrand.

Zicht op recyclepercentages en milieu-impact

Waar in Nederland lange tijd de focus van het afvalbeleid lag op het reduceren van de hoeveelheid restafval verschuift deze focus de laatste jaren naar het verhogen van de mate van hergebruik en recycling. Deze verschuiving is ook zichtbaar in de zogeheten 'VANG-doelstellingen' (Van Afval Naar Grondstof) van de landelijke overheid waar - in plaats van reductiedoelstellingen - recyclepercentages centraal zijn komen te staan. Ook de gemeente Zwolle streeft in haar nieuwe GGP (2025-2030) naar meer recycling.

Om meer recycling te realiseren is het eerst nodig om goed zicht te hebben op de gerealiseerde recyclepercentages per afvalstroom. Waar zit eigenlijk de verbeterpotentie? Via ROVA neemt de gemeente Zwolle deel aan het samenwerkingsverband CirkelWaarde dat de verwerking van afvalstromen van aangesloten gemeenten aanbesteedt. In nieuwe contracten eist CirkelWaarde van haar contractpartners om te rapporteren over de output van verwerking, in termen van hergebruik en recycling, maar ook in termen van milieu-impact, specifiek CO_2-uitstoot. Met deze informatie kan CirkelWaarde beter voor de aangesloten gemeenten sturen op zo hoogwaardig mogelijke verwerking tegen een zo laag mogelijke milieu-impact.

Het verkrijgen van deze gegevens is echter nog geen sinecure, met name verderop in een afval- en grondstoffenketen. Dit kent verschillende redenen. Er bestaat bijvoorbeeld nog geen eenduidigheid over hoe en over wat moet worden gerapporteerd. Definities van output kunnen verschillen tussen bedrijven en branches. Soms hebben bedrijven deze info simpelweg niet of willen ze deze niet delen.

3.2. Hergebruik en recycling gta

Het grof tuinafval wordt bijna volledig aangeboden voor recycling aan Van Reel. Van elke 100 kilo gta uit Zwolle wordt 11 kilo biomassa gemaakt en 42 kilo compost (zie tabel 9). Er is nauwelijks sprake van vervuiling dat moet worden verbrand: 1 kilo. Indien het vochtverlies wordt gezien als onvermijdbaar productieverlies dan wordt 77,4% van het gta verwerkt tot compost en 20,6% verbrand met energieterugwinning (biomassa). Compost is de – onder de huidige wetgeving – meest hoogwaardige vorm van verwerking is van groente-, fruit- en tuinafval (recycling). Het gta uit Zwolle wordt dus grotendeels circulair en duurzaam verwerkt.

Tabel 9: Output verwerking grof tuinafval

	Output gta
Biomassa	11,2%
Compost	42,0%
Residu	1%
Vochtverlies	45,8%

3.3. Optimalisatie van beleid

Hoe kan de mate van hergebruik en recycling van gha en gta verder worden verbeterd?

3.3.1. Recycling gta

Paragraaf 3.2. liet zien dat het gta al (grotendeels) zeer hoogwaardig wordt verwerkt tot compost. Winst is wellicht nog te behalen door minder gta aan te bieden voor energieterugwinning (verbranding), dat een minder circulaire vorm van verwerking is. CirkelWaarde – het samenwerkingsverband van gemeenten, waaronder Zwolle, die de verwerkingscontracten namens deze gemeenten beheert – streeft ernaar om zo min mogelijk en steeds minder gta aan te bieden voor energieterugwinning.

3.3.2. Recycling en hergebruik gha

Het vergroten van de circulariteit van het gha zou op twee manieren kunnen: 1) het verhogen van het recyclepercentage van het grof huishoudelijk restafval bij verwerking en 2) het verminderen van de hoeveelheid grof huishoudelijk afval door meer hergebruik. Met andere woorden, het voorkomen dat grof huishoudelijk afval restafval wordt. Het is met name deze laatste optie waar de grootste circulaire winst kan worden behaald.

Om te bepalen of en hoe het gha beter kan worden hergebruikt, is in het eerste kwartaal van 2025 een onderzoek uitgevoerd door The Bin op het ingezamelde gha en hout op het mbs in (onder meer) Zwolle. Ook is het ingezamelde materiaal van de haalservice in Zwolle geanalyseerd. The Bin heeft hierbij specifiek gekeken naar de recycle- en hergebruikpotentie van meubels in deze stromen, omdat eventueel hergebruik van meubels een sterk positieve milieu-impact heeft (zie kader 'Milieuimpact hergebruik meubels').

Milieu-impact hergebruik meubels

Het hergebruiken van meubels heeft een positieve milieu-impact. Een onderzoek uitgevoerd door Tauw in 2022 laat zien dat hergebruik de levensduur van een meubel met gemiddeld 50% verlengd, wat bij een gemiddeld meubel van 45 kilo neerkomt op een halvering van de uitstoot in CO_2-equivalenten.

In Bijlage 1 worden de resultaten in detail weergegeven in stroomschema's. In algemene zin constateert The Bin het volgende:

- Van al het materiaal dat in de houtcontainer wordt gestort, is 17% direct herbruikbaar en nog eens 17% herbruikbaar met een interventie, zoals schoonmaken, repareren of een combi van beide. 33% van al het houtmateriaal betreft een meubel, met name kasten (23%). De grootste circulaire potentie zit in hergebruik (na interventie) van kasten. Kanttekening hierbij is dat de afzetmogelijkheden zeer beperkt zijn.
- Van al het materiaal dat in de grofvuilcontainer wordt gestort, is ruim de helft herbruikbaar, vooral met een interventie. Van al het materiaal is 84,1% een meubel, met name banken en stoelen of krukken. Dit is relatief hoog in vergelijking met andere milieustraten. De circulaire potentie zit in het hergebruik van vooral de wat kleinere meubels. Dit omdat deze vaak onbeschadigd en compleet worden aangeboden en eenvoudiger verkoopbaar zijn.
- De samenstelling van het materiaal dat via de haalservice aan huis wordt opgehaald is deels vergelijkbaar met de samenstelling van de grofvuilcontainer op het milieubrengstation. De circulaire potentie is echter groter omdat 1) een deel van het materiaal bij de haalservice nu niet wordt gescheiden en op het milieubrengstation wel (bijvoorbeeld matrassen of hout); 2) het materiaal in het inzamelvoertuig beschadigd raakt (via een kraakpers) en 3) het materiaal schoner lijkt dan het materiaal dat naar het mbs wordt gebracht.

Kortom, een groot deel van het gha (en hout) kan nog worden hergebruikt. Dit door het herbruikbare materiaal beter te scheiden, zowel bij de brengvoorziening als de haalvoorziening gha.

3.4. Optimalisatie van beleid

Dit hoofdstuk liet zien dat het ingezamelde tuinafval hoogwaardig wordt verwerkt, maar dat vooral de recyclebaarheid en circulariteit van het gha kan worden vergroot. Als meest kansrijke mogelijkheden worden gezien:

- Verbeteren circulariteit haalservice: een mogelijke verbetering in de circulariteit van het aan huis opgehaalde gha is om dit materiaal 'voor te scheiden', door voor de inzameling herbruikbaar gha apart in te zamelen. Dit zou bijvoorbeeld kunnen worden gedaan door de kringloop. Het voorscheiden van gha brengt uiteraard wel aanvullende kosten met zich mee. Onderzocht zou moeten worden hoe effectief dit voorscheiden is in het verhogen van de circulariteit en welke kosten dit met zich meebrengt.

- Afschaffen haalserivce gha. Een alternatieve optie is om de haalservice gha helemaal af te schaffen. Het gha dat wordt gebracht naar het mbs wordt beter gescheiden en raakt niet beschadigd door transport. Afschaffing heeft uiteraard ook positieve financiële effecten. Tegelijkertijd zal het afschaffen worden ervaren als een aanzienlijke verlaging van de service op het gha (zie hoofdstuk 4).

- Verbeteren circulariteit brengservice: een mogelijke verbetering in de circulariteit van het naar het mbs gebrachte gha is om een deel van dit materiaal gescheiden in te

zamelen. De potentie zit met name in kleinere meubelen zoals krukjes of kleine tafeltjes. Ook is het interessant om te onderzoeken of bepaalde houten meubels eenvoudig uit elkaar kunnen worden gehaald waarbij het hout als grondstof kan worden hergebruikt (en dus niet het meubel als geheel).

4. SERVICE: TEVREDENHEID INWONERS MET GTA EN GHA-BELEID

Dit hoofdstuk evalueert de haalservice gta en gha vanuit het inwonerperspectief. Wat vinden inwoners van de haalvoorzieningen en wat zou volgens hen beter kunnen? Hierbij wordt gebruik gemaakt van het meest recente Bewonerstevredenheidsonderzoek (2024). In deze onderzoek zijn extra vragen gesteld over het huidige gta- en gha-beleid.

4.1. TEVREDENHEID OVER HAALVOORZIENING GHA

Negen op de tien inwoners in Zwolle zijn bekend met de haalservice gha en hebben er ook wel eens gebruik van gemaakt (driekwart). Gemiddeld geven inwoners een 4,1 aan deze service (op een schaal tot en met 5). Ouderen (70-plus) zijn meer tevreden dan jongeren. Inwoners die tevreden zijn over deze service geven aan dat ze anders niet weten hoe ze hun grofvuil moeten wegbrengen. Ontevreden is een deel van de inwoners over kosten van de haalservice. Na de eerste keer moet immers voor de service worden betaald.

De GRIP-wagen is zeer bekend bij inwoners. Negen op de tien inwoners kent de GRIP-wagen en 3 op de 5 maakt ook wel eens gebruik van de GRIP-wagen. De service wordt met een 4,3 gewaardeerd (op een schaal tot en met 5). Tevreden zijn inwoners over het gemak, de locatie en de vriendelijkheid van het personeel. Ontevreden zijn mensen over de onhandige tijden en dat beperkte hoeveelheden afval kan worden gebracht.

4.2. TEVREDENHEID OVER DE HAALVOORZIENING GTA (TUINZAK)

Ook de tuinzak (haalvoorziening gta) is zeer bekend bij Zwolse inwoners. Negen op de tien inwoners kent deze voorziening en de helft van de inwoners heeft wel eens gebruik gemaakt van de tuinzak. Het zijn vooral inwoners uit de laagbouw en ouderen die goed bekend zijn met deze voorziening. Gemiddeld geven inwoners deze service een 4,4 (op een schaal tot en met 5). Tevreden zijn inwoners omdat de eerste twee zakken gratis zijn en dat er sprake is van een goede communicatie over de afspraken. Ontevreden zijn inwoners over de kosten na de eerste twee gratis tuinzakken of dat er überhaupt voor de service moet worden betaald.

4.3. OPTIMALISATIE VAN HET BELEID

Hoe kan de service en tevredenheid op de voorzieningen gta en gha verder worden verbeterd? Deze verbetering is geen doel in het nieuwe GGP (2025-2030) maar is een algemeen streven van de gemeente.

Een groot deel van de inwoners vindt dat de huidige haalservice gta en gha goed is. Zij zien geen noodzaak tot verandering. Een kleiner deel van de inwoners wil vooral lagere of geen kosten en denkt dat een goedkope of gratis haalservice gta en gha vooral ook dumpingen en bijplaatsingen van afval tegengaat. Een ander klein deel wil graag een hogere service door meer mogelijkheden om afval op te laten halen???. De meest kansrijke verbeteringen voor de service gta en gha zijn:

- Kosteloos brengen gta. Huishoudens zouden hun gta onbeperkt kosteloos naar het mbs kunnen brengen (zie ook hoofdstuk 1). Dit is een serviceverhoging die ook kan leiden tot een afname in het gebruik van de tuinzak en daarmee tot een verlaging van die kosten. De verwachting is dat kosteloze brengdagen tot een beperkte kostenverhoging leidt (verhoging verwerkingskosten gta).

- Uitbreiding haalvoorziening gha en gta. Het uitbreiden van de kosteloze haalvoorziening gha van één naar twee keer per jaar is ook een optie om de service en daarmee wellicht de tevredenheid onder inwoners te vergroten. Ook kan de haalservice gta verder worden uitgebreid. Beiden maatregelen leiden uiteraard tot aanzienlijke kostenverhogingen terwijl de voorzieningen door een beperkt deel van de Zwollenaren wordt gebruikt.

5. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Dit hoofdstuk sluit af met conclusies en aanbevelingen.

5.1. CONCLUSIES

Deze evaluatie brengt de resultaten in kaart van het gta- en gha-beleid in de periode 2017-2024 in de gemeente Zwolle. In antwoord op de drie hoofdvragen van deze evaluatie kan worden geconcludeerd dat:

1. Hoeveelheid ingezameld gta en gha. De wijziging in het gemeentelijk beleid van 2021 (de zogeheten 'limiterings-maatregelen') heeft de meeste impact gehad op de haalvoorziening gta en gha. Bij zowel gta als gha hebben inwoners beduidend minder gebruik gemaakt van de haalvoorziening toen zij hiervoor moesten gaan betalen. Maar waar bij gha een 'compenserende' toename valt te zien van naar het mbs gebracht gha, is dit bij gta niet het geval. De hoeveelheid ingezameld gta is de laatste jaren afgenomen. Bij gta kan dit (deels) ook komen door de weersinvloeden.
2. Verwerking gta en gha. Het gta wordt hoogwaardig wordt verwerkt tot (met name) compost. Het gha daarentegen wordt maar beperkt hergebruikt of gerecycled. Met name het gha uit de haalvoorziening kent een lage mate van hergebruik.
3. Tevredenheid inwoners over gta- en gha-voorzieningen. Inwoners zijn tevreden over het gevoerde beleid, hoewel een deel van de inwoners negatiever is over het betalen voor de tuinzak of de grofvuilservice.

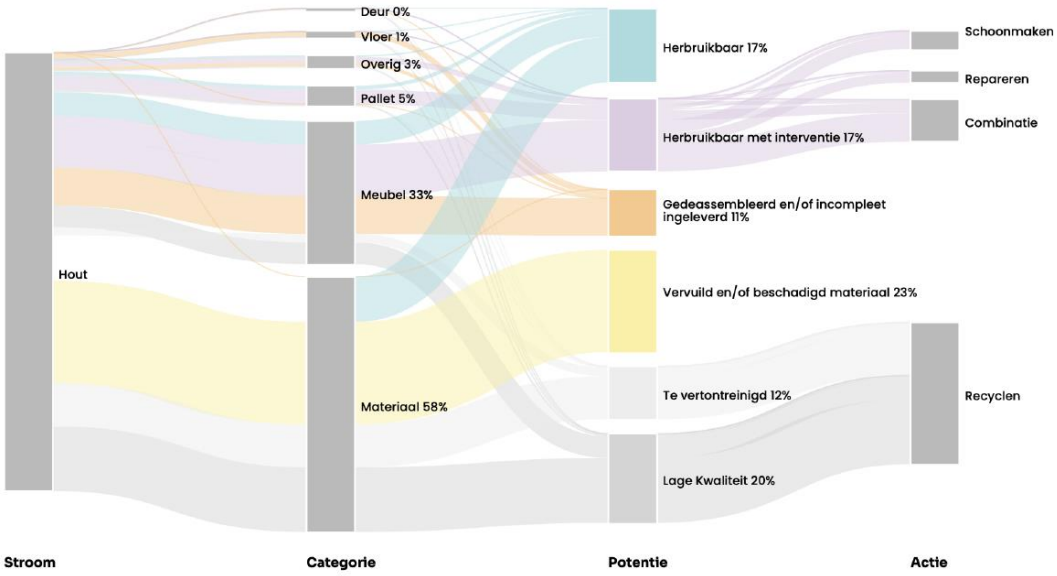
5.2. AANBEVELINGEN

Dit document heeft enkele optimalisatiemogelijkheden geïdentificeerd voor het gta en gha-beleid, waarmee dit beleid kan bijdragen aan het realiseren van de nieuwe doelstellingen uit het GGP 2025-2030. De volgende twee optimalisatiemogelijkheden worden als het meest effectief en kansrijk gezien.

1. Gratis brengen gta. Het voorstel is om huishoudens onbeperkt kosteloos gta naar het mbs te laten brengen. Deze gratis brengservice is met name een servicemaatregel en heeft een beperkt positief effect op het reduceren van de hoeveelheid restafval. Ook de toename in kosten is (naar verwachting) beperkt.
2. Aanpassen haalservice. Het voorstel is om de circulaire potentie van gha te vergroten door gha 'voor te scheiden' bij de inzameling aan huis; dat wil zeggen het scheiden van herbruikbare materialen van het grof afval. Het voorstel is om de mogelijkheden hiertoe te onderzoeken. Indien dit voorscheiden niet mogelijk blijkt, wordt aanbevolen om de haalservice gha (vanuit circulair perspectief) af te schaffen.

6. BIJLAGE: RESULTATEN ONDERZOEK THE BIN

Figuur: Resultaten houtcontainer

Figuur: resultaten grofvuilcontainer

